

Гончаренко К.С.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

БЕЗГЛУЗДЯ, АБСУРД ТА НОН-СЕНС В «ТЕОРІЇ СМISЛУ» Ж. ДЕЛЬОЗА

В статті проаналізовано праці Ж. Дельоза, які висвітлюють проблематику смислу у його співвідношенні з абсурдом, нон-сенсом, безглуздя. Авторка встановила, що абсурд, нон-сенс та безглуздя, за Ж. Дельозом, не позбавлені смислу, а навпаки є його джерелом.

Ключові слова: «теорія смислу», смисл, абсурд, нон-сенс, безглуздя, «екзотичні слова», «над-буття» (*aliquid*), «глибина», «поверхня», подія (як спів-буття).

В першу чергу, ми звертаємо увагу на праці Ж. Дельоза «*Логика смысла*» та «*Критика и клиника*», у яких автор висвітлює поняття смислу та пропонує інваріативність погляду на концепти абсурду, нон-сенсу та безглуздя як джерела породження смислу. Нами розглянуто поняття смислу в герменевтичному зрізі, зокрема через дослідження Р. Сассо [див.: 12]. Аналізуються зауваження стосовно даної праці М. Фуко в статті «*Theatrum philosophicum*», що полягають у доповненні «теорії смислу» методологічною настановою «розрізнення». Також розглядається критичний матеріал російських дослідників, таких як: А. Кравец [див.: 4], В. Кузнецов [див.: 5, 6], Л. Маркова [див.: 9], в яких мова заходить про місце «теорії смислу» Ж. Дельоза в «пост-перед-гіпер-контр-модернізмі» та про можливість зтирання будь-яких граней розрізнення між смислом, абсурдом, нон-сенсом та безглуздя..

Метою даної статті є встановлення місця та значення поняття смислу та його співвідношення з абсурдом, нонсенсом та безглуздя.

В одному з численних інтерв'ю Ж. Дельоз зазначав, що «тривалий час йому довелося займатися історією філософії» (історії філософії був присвячений весь ранній період його творчості). Формування власної філософської концепції відбулося під впливом значною мірою праць Ф. Ніцше, (з якими Ж. Дельоз ознайомився досить «пізно»). За словами мислителя, саме цей вплив був вирішальним для формування його, як філософа [див.: 1]. Ф. Ніцше наділив «збоченою схильністю»: схильністю говорити від свого імені, говорити за допомогою ефектів, енергії, досвіду, експерименту. Говорити від свого імені виявилось цікавіше: без привласнення «самості іншого», без претензії на чиясь «Я» на особистість та індивідуальність (автора). Для того, щоб отримати власне ім'я варто було зробити крок до деперсоналізації, відкрити власну індивідуальність через багатоманітність, множинність власних спроможностей.

«Безумство» Ж. Дельоза найвищого піку досягло в праці «*Логика смысла*». Це є початком блукань самого автора «країною чудес». Незалежно від того, що робота має, на перший погляд, звичну назву, все ж вона є незвичною: натхненна працями Л. Керрола, вона постає послідовністю мислинневих експериментів, під час яких філософія зникає в «норі» кролика, стаючи разом з Алісою чи то більшою, чи то меншою. Відмовившись від вимог логічної строгості та системного доказу справедливості тверджень, філософія магичним чином перетворюється на рухому армію метафор. Слідом за Алісою, Ж. Дельоз

намагається вказати на те, що творення смислу це функція нон-сенсу, абсурду, що нові ідеї мають властивість виростати з фантазмів та «тіл в стані розпаду».

Праця написана, у вигляді великого внутрішнього лабіринту, як твір-відповідь. Це зумовлено тим, що період її написання припадає на той час, коли на історичній мапі (події в Парижі 1968 року), індивід має необачність кидатися в «чорну діру», з якої не в змозі самостійно вибратися. На дні цієї «кроликової нірки», приховані значні небезпеки: в судомному звільненні від болю, вини, логіки, законів є можливість втрати будь-якого порядку, смислу.

При всіх намаганнях Ж. Дельоза органічно вписати свою «теорію смислу» в філософський простір, вона виходить за його межі, постаючи в якості «інеродного монстра» по відношенню до нього. Мішель Фуко в «Логіці смислу» Ж. Дельоза вбачав, так званий «театр масок», «где взрывной хохот софистов вырывается из-под маски Сократа; где методы Спинозы направляют дикий танец в децентрированом круге, вокруг котрого вращается субстанция, подобно обезумевшей планете; где прихрамывающий Фихте объявляет, что “раздробленное Я = растворенному Эго”; где Ляйбниц, взойдя на вершину пирамиды, видит сквозь тьму, что звездная музыка – это на самом деле лунный Пьеро. Дунс Скот просунул голову через круглое окошко в будку часового в Люксембургском саду; он щеголяет впечатляющими усами; они принадлежат Ницше, задрапированному под Клоссовски» [11, с. 473]. А також «... делезовская «теория смысла» не вырастает из стоической “диалектики”, равно как и новоевропейской “трансцендентальной философии”... Делез отвергал трактовку смысла всеми “трансцендентальными философами” от Канта до Гуссерля и Мерло-Понти» [5, с. 119-120].

У філософській системі Ж. Дельоза осьовим елементом, навколо якого базуються інші філософські поняття є смисл, «Sens» (саме так термін вжитий Ж. Дельозом у французькому варіанті). Згідно дослідженням, даний термін у міфологічному світобаченні співвідноситься з колом понять, через які відбувалося тлумачення «гріха». Поняття «гріх» є близьким за значенням до: «говорити», «накликати біду». Висловлювали це наступними лексемами: латинське *sens* («винний») і *sonus* («звук»), давньоанглійське *hearn* («збитки») і *searn* («звук»), які згодом були поєднані.

Надалі можна вийти на поняття «здорового глузду», що сходиться до поняття «загальне почуття» і вперше було визначене Аристотелем. Філософ вважав, що крім п'яти почуттів – зору, дотику, слуху, смаку, нюху – існує ще одне. Його він назвав «загальним почуттям». Цей термін згодом був витлумачений латинською мовою як *Sensus Communis* й увійшов до європейських мов. За Аристотелем, існують такі сприйняття, які розраховані на прийом не одним з п'яти почуттів окремо, а всіма. Загальне відчуття координує сприйняття окремих органів чуття. Воно збирає сприйняття, спільні для всіх. Завдяки дії загального відчуття, ми сприймаємо не окремі властивості предмета, а весь предмет цілком. Загальне відчуття узгоджує дані окремих почуттів між собою. Воно не призводить до крайності чи однобічності, – як сталося б, якби ми цілком довірилися тільки одному з почуттів. Загальне відчуття – це основа узгодженості та збалансованості сприйняття. У французькій мові здоровий глузд – *Bon Sens* (буквально: гарний, добрий, благий сенс), так ще у Р. Декарта в «Роздумах про метод», (а також в «Медитаціях») можна віднайти подібне трактування.

Якщо ми звернемося до словників то побачимо, що «смысл» тлумачиться як здатність до розуміння, осягнення розумом, здатність до правильного судження та умовиводу. Вжитий у такому значенні смысл постає як феномен свідомості, що існує поряд з процесом діючого розуму, який задіяний до світу сутностей. Також термін «смысл» несе в собі думку про значимість будь-якого предмету і передбачає процес його осмислення: предмету осмислення людиною надається певне смислове забарвлення. До певної межі ми, можемо стверджувати, що смысл в деякому сенсі іманентно входить до самої структури предмету смыслу. Також смысл може тлумачитися як ідеальний зміст, ідея, сутність, призначення, кінцева ціль (цінність) будь-чого (цілісний зміст будь-якого висловлювання, що не зводиться до значення).

В історії західноєвропейської філософії термін «смысл» мав кілька вимірів. По-перше, – логічний, коли смысл слугує принципом пояснення окремого через загальне. Вловити смысл означає в окремому прочитати загальне. Те, що не відповідає правилу, є позбавленим смыслу, отже, смысл підпорядкований об'єктивності правила. По-друге, – етичний вимір, коли смысл розглядається як цінність. Етична стурбованість, розмірковування про кризу цінностей є показовими для сучасної філософії, але більшість філософів тримається осторонь баталій за «справжні цінності». По-третє, – філософський – точніше, власне метафізичний – вимір, коли істина як зв'язок із нескінченним підвладна тиранії результату, визначеної формули, мети або кінця; це стосується смыслу як мети провиденції або мети історії, смыслу як орієнтації ходу речей та кінцевих репрезентацій світу. Для того, щоб дати шанс з'явитись смыслу як такому, потрібно зруйнувати всі режими ідентифікації смыслу, «відділити» його від усіх образів, починаючи із форм результату, спасіння, раціональності історії та закінчуючи прагненням щастя, цієї «ідилічної версії смыслу». Таким чином, смысл постає у вигляді наступних категорій: як категорія мови, смысл слова пов'язаний з його значенням, що ми можемо прослідкувати з філософії Фреге; як інтенціональна категорія, коли смысл конститується свідомістю суб'єкта – (пізній Гуссерль); як екзистенційна категорія – смысл з'являється в пограничних ситуаціях, і визначається «смыслом життя»; утилітарна категорія – смысл конститується корисністю (від Ніцше до Деннета) і постає як наближення до цілі (тобто коли ми скажемо: «це не має смыслу», це буде означати, що дана дія не буде мати користі і цього вже не варто робити); смысл як категоріальна зв'язка думок, «спів-думка» та ін.. Наприклад, Ж.-Л. Нансі виходив з думки, що світ та смысл є невід'ємними ланками. «Єдність світу як тотальності сенсу не є єдністю об'єктивного або зовнішнього порядку. Світ ніколи не розміщений перед глядачем. Якщо це так, якщо він, цей глядач, не належить світові (як, наприклад, ми не належимо світу японського мистецтва), то він навіть не здогадуватиметься, що те, що перед ним, є якимось світом. Як тільки якийсь світ постає перед ним як світ, він вже розрізняє його пульсації, відчуває значну частину його внутрішніх резонансів: світ є простором, в якому резонує певна тональність. Але остання є не чим іншим, як ансамблем резонансів, що відправляють один до одного елементи, моменти та місця світу, модулюють та модалізують їх. Саме завдяки цьому я можу впізнати короткий фрагмент Баха і так само – фрагмент Пруста, малюнок Матіса або китайський пейзаж» [3].

На стіні будівлі Сорбонни в травні 1968 року котрийсь зі «студентів-заколотників» написав: «Бог помер! Ніцше», згодом на тій самій стіні з'явилася відповідь: «Ніцше

помер! Бог». На певному етапі до нас приходять розуміння того, що існує певна багатоманітність та розмаїття досить різнопланових смислів й в окремий момент це наштовхує на думку про смисл смислів. Такий смисл смислів – це певного роду покривна плівка, що огортає визначену конкретність, але в чистому вигляді він буде лише тоді, коли буде полишеним такої конкретності – форма без змісту, без наповнення. Зміст – це загальне смислове ядро, це сюжет, тип зображення, монтажу, характер музики, спецефектів та навіть звукозапису – на рівні кіно; це зіркова туманність, що завдяки силі тяжіння скупчується поблизу «космічного тіла»-смислу, а смисл це та оболонка яка покриває «зміст-скупчення». Смисл = зміст, зміст = смисл – і жодного натяку на незалежність. Коли ж мова йде не про скупчення, а лише про миготіння неначе в тумані де значення не набуває визначеності, воно смутне, розмите його не можливо витлумачити, розгадати – мова заходить про смисл смислу.

Смисл – це та межа, граничність, що поєднує дві протилежності; він наділений світловодозвуконепроникністю, якій відповідає і в якій мислиться. Проблема смислу, Ж. Дельоз розпочинає висвітлювати через виклад низки парадоксів, адже саме за їх допомоги з глибини на поверхню виходять події. Парадокс виникає в результаті спроби викладення людиною смислу через співвідношення речень і речей, чи то речей і речень. Глибина більше не відіграє провідної ролі, вона переходить до відомства поверхні, стає одним з її різновидів, рухається в певному смислі-напрямку і вже не видається перевагою.

Посилаючись на А. Бергсона, Ж. Дельоз наголошує на думці, що людина від самого початку занурена в смисл: «Смысл подобен сфере, куда я уже помещен, чтобы осуществлять возможные обозначения и даже продумывать их условия. Смысл всегда предполагается, как только я начинаю говорить» [2, с. 49]. Без смислу неможливе мовлення. Якщо, «для себе», ми чітко зможемо окреслити смисл то слова поступово знайдуться для його вираження, адже смисл це тонка нитка, що проходить на межі речей і слів – «фантазми без товщини». Ж. Дельоз приходить до твердження, що смисл не залежить від форми його вираження. Смисл не залежить від погляду з точки зору якості, кількості, відношення або ж модальності, не змінюється від речення до речення. Якість – це твердження чи заперечення: смисл речень «Бог є» і «Бога нема» – тотожний, Бог виявляється незалежно від денотату сутності.

Здоровий глузд стверджує, що у всіх речей є чітко визначений смисл (сутність парадоксу становить ствердження двох смислів одночасно). «Парадокс прежде всего – это то, что разрушает не только здравый смысл [bon sens] в качестве единственно возможного смысла [sens unique], но и общезначимый смысл [sens commun] как приписывание фиксированного тождества [2, с. 18].

«Логіка смислу» – це своєрідна сутичка думки з: безглуздя, нісенітницею («нісенітницею», як окрему категорію виокремлюють сучасні дослідники [див.: 6, 7, 8]), нон-сенсом, абсурдом, які завдяки винахідливості думки можуть перетворюватися в міцний пристрій смислопокладання. Отже, предметним полем дослідження «Логіки смислу» є не лише смисл, але й абсурд, нон-сенс, безглуздя.

Чіткого визначення таких понять як «смисл», «абсурд», «нон-сенс», «безглуздя» Ж. Дельоз не встановлює. Навіть більше того – поняття смислу не можна вважати остаточним у самій науці, адже воно знаходиться на стадії історичного розвитку.

Середовище смислу – мова і її співвідношення з мисленням. Смисл – це те, що співвідноситься з думкою, з думкою про якийсь предмет. Якщо провести деяке узагальнення то ми можемо отримати наступне більш менш прийнятне визначення смислу: *sens* (смысл) = *meaning* (значення) = *mean* (те, що мається на увазі) = *смысл* – це те, що мається на увазі, коли ми говоримо будь-якою мовою. Ж. Дельоз наголошує що *смысл* – це певний стан речей; *смысл* супроводжує речення але в жодному випадку не співпадає і не збігається з ним, а існує відсторонено в якості опозиції. *Смысл* – це миттєво зникаючий двійник речення (на кшталт – керролівської посмішки без kota чи вогоню без свічки). «Смысл – это вовсе не принцип и не первопричина, это продукт. Смысл – это не то, что можно открыть, восстановить и переработать; он – то, что производится новой машинерией. Он принадлежит не высоте или глубине, а скорее поверхностному эффекту; он неотделим от поверхности, которая и есть его собственное измерение. Это вовсе не значит, что смыслу недостает высоты и глубины, скорее, это высоте и глубине недостает поверхности, недостает смысла, и они обладают им только благодаря «эффекту», предполагающему смысл» [2, с. 104-105]. Ефект – це не ілюзія, а продукт, що розгортається на поверні і поширюється по всій її протяжності. *Смысл* не залежить від якості чи кількості, від того що стверджує чи заперечує, від кванторів судження і його модусів (сумнів, необхідність і ін.).

Ж. Дельоз шукає особливу форму буття смислу, не тотожну, не співпадаючу з реальним світом, ні з свідомістю (принципово не визнає і відкидає вкоріненість смислу у ментальності людини), ні з реченням [див.: 9]. За словами самого філософа неможливо сказати, що *смысл* існує в речах чи у розумі, він не має ні фізичного, ні ментального існування, він не існує ні в Бозі, ні в самій людині, не зливається з реченням, він є чимось іншим, в ньому є дещо об'єктивне, що повністю відрізняється від речення. Місце розташування смислу – «над-буття» = небуттю. *Aliquid* (аліквід) – це характерна візитівка невизначеності буття смислу, що є ковзким неначе посмішка чеширського kota без самого kota. *Аліквід* – це небуття, або ж пuste місце на поверхні.

Перш ніж окреслити місце абсурду і нон-сенсу, варто звернутися до ядра дельозівської теорії, а саме до концепції поверхні (як смислоутворюючого центру всієї його філософії), подій і розмноження серій. «Поверхность и все, что имеет место на поверхности, – это и есть то, что делает возможным, – другими словами, это выражаемое событие как таковое. Выражаемое делает возможным выражение» [2, с. 245]. Поділ на глибину-поверхню – це першочерговий поділ, він первинніший ніж поділ природа-конвенція, природа-звичай чи природне-штучне. Образ поверхні не має висоти, глибини – це дозволяє зрівняти всі *смыслы* на поверхні. «На глубине все ужасно, полная бессмыслица» [1, с. 36]. Саме про поверхню йде мова у керролівській «*Алісі в країні чудес*», до якої так часто звертається автор. Аліса поступово завойовуючи поверхні, підіймається, виходить з глибин, вона творить ці поверхні, а всі події які відбуваються в цей час – це «гнів і буря» світу глибин, який з останніх сил погрожує знищенням поверхні. «Не в том дело, что на плоскости меньше бессмыслицы, чем в глубине. Просто это совсем другая бессмыслица. Бессмыслица на плоскости – это своего рода “Светимость” чистых событий, реальностей, которые непрестанно пребывают и удаляются. Чистые и беспримесные события сияют поверх перемещенных тел, поверх их действий и их перепутавшихся страстей. На подобие земного испарения они выводят на

поверхность нечто не телесное, чистую “выраженность” глубин: не меч, не блеск меча – на подобие улыбки без кота. Как никому другому Керролу удалось обойтись без смысла, но он все поставил на бессмыслицу, поскольку разнообразия бессмыслиц вполне достаточно, чтобы охватить вселенную, ее ужасы и ее славу: глубину, поверхность, объем или свернутую плоскость» [1, с. 37 – 38].

Розмістивши смисл у «над-бутті», автор розміщує його будову на поверхні. Образ поверхні дозволяє, відрубувати, всі смисли від авторського джерела тобто від висоти задуму і від будь-якої глибини фізичних початків. Ж. Дельоз говорить, що поверхню можна порівняти з запітнілим склом, на якому можна писати пальцем; все, що відбувається, все, що висловлюється, відбувається і висловлюється на поверхні.

Якщо ми згадаємо Ейнштейна, то для нього подія – це точка в чотирьохвимірному просторі-часі, дещо, що відбувається у визначеному місці й у визначений час. Ж. Дельоз зазначає, що подія – це елементарний смисл, що розмістився на поверхні. Подія – це смисл як такий. За своєю суттю подія належить мові. У події поєднано опозиційні знаки та речі, речення та стан речей. Подія присутня в мові, але оживає вона в речах. Речі й речення знаходяться в протилежних кінцях однієї межі, що подається смислом. Межа постає артикуляційним розрізненням: тіло/мова. «Сравнивая событие с туманом над прериями можно было бы сказать, что туман поднимается именно на границе – там, где вещь соединяется с предложениями» [2, с. 38]. Послідовність взаємопов'язаних подій чи смислів, що розмножуються на поверхні в вигляді речень – серія. Саме серії проводять тематизацію подій, будують сюжет. Серед подій варто згадати події-сингулярності – особливий випадок, точка з якої розпочинають розходження серії смислів. Найважливіша місія сингулярної події – утворення первинного смислу, первинне поєднання знака і речі за формулою «це є п» («перше хрещення» речей у іменах). Нон-сенс – це попередник смислу, який виникає через розрив між означуваним і означеним. Невірним є визначення нон-сенсу філософією абсурду, як такого, що є протилежним смислу; з точки зору структури, – смислу завжди забагато – це надлишок, що виробляється і знову виробляється нон-сенсом, як недостатність самого себе. У нон-сенсі немає будь-якого специфічного смислу, але в той же час він є протилежним відсутності смислу, а не самому смислу, якого він виробляє з високовідсотковим надлишком. «Нон-сенс – это то, что не имеет смысла, но также и то, что противоположно отсутствию последнего, что само по себе дарует смысл» [2, с. 104]. Нон-сенс – це дарунок смислу. Можна виокремити дві ситуації нон-сенсу: коли виникає слово, що не має свого смислу («місце без пасажира»), чи деякий стан речей, за якого фігурує відсутність імені («пасажир без місця» – «сверхштатный и всегда перемещающийся»).

Коли мова заходить про співвідношення смислу та нон-сенсу, то варто наголосити на їх специфічності: відносини між смислом і нон-сенсом не співпадають з відносинами між істиною і хибістю, тобто такі відносини не слід сприймати як відношення взаємовиключення. Означуване і означене пов'язуються завдяки продовженню історії, схожості ситуацій чи завдяки тотожності персонажів. Встановлюючи опозицію означуваного і означеного, Ж. Дельоз формулює закон регресивного синтезу, з якого слідує: існують постійні переходи в серіях означуваного і означеного – їх розрізнення релятивне; може відбуватися втрата означуваного в безкінечно розмножених серіях. За Ж. Дельозом кожен смисл може отримати ім'я. Ланцюг імен і речей веде до

безкінечності, де втрачаються будь-які ознаки означуваного. Тобто можемо побачити, що у філософській системі Ж. Дельоза смисл відокремлений від їх носіїв, тобто суб'єктів комунікації. «Людина, якій адресується речення, повинна мати мовну компетенцію, тобто знати і зберігати у розумі смисли слів рідної мови. Вживаючи слово в реченні, я зовсім не зобов'язаний тут і зараз ще й розтлумачувати слухачу його смисл. Якщо він не знає загальноприйнятого смислу слів, що містяться в мові, наше спілкування в той же час приходить до завершення... Вживаючи ті чи інші імена, ми вживаємо їх у вигляді скорочення заповненого вмістом – смисл у згорнутому стані, експлікація якого потребує семантичного розгортання, що схоже на те, яке надається в тлумачних словниках» [4, с. 222].

Розрив між означуванним і означеним – це джерело абсурду, а так вони не розривні. Зазвичай, абсурд – це протилежність смислу, або його відсутність. У Ж. Дельоза абсурдні висловлювання несуть своє смислове навантаження. Ототожнювати абсурд і нон-сенс не коректно. Абсурдні об'єкти: квадратне коло, матерія без протяжності тощо. Абсурдні висловлювання за Дельозом мають смисл, вони лише не мають референта в реальності. Торкаючись даного питання, варто згадати часто цитованого Ж. Дельозом письменника, а саме Ф. Кафку [див.: 1]. Можливо привабливість у творчості Ф. Кафки філософ вбачав у його балансуванні між природнім та надзвичайним, особистим й універсальним, трагічним та буденним, абсурдом та логікою – остаточну відповідь дати неможливо, однак ми знаємо, що загальним місцем літератури Ф. Кафки є констатація фундаментальної абсурдності і невловимої величі людського призначення і той хто прагне виразити цю абсурдність повинен надати їй життєвості за допомогою гри протиставлених контрастів.

Закон диз'юнктивного синтезу співвідносить імена у розмноженні смислів. Автор вводить уявлення про диз'юнкцію у зв'язку з тим, що намагається встановити закон для розділення несумісних подій-смислів. Коротше кажучи, побачити диз'юнктивні моменти ми можемо у наступних ситуаціях: розглядаючи парадокси становлення, Ж. Дельоз вводить уявлення про сингулярні події, від яких розходяться серії смислів, відповідаючи за розділення історичних подій на минуле-майбутнє, вверх-вниз тощо. Отже, регресивний синтез і диз'юнктивний синтез – це закони виникнення абсурду. Якщо чіткіше – то саме їх порушення призводить до абсурду. Коли порушення виникають в особливій сингулярній точці на поверхні – це приводить до нон-сенсу. Дельоз виокремлює два наступні типи об'єктів: парадокси становлення і екзотичні імена – в їхньому описі виникає нонсенс. Парадокси становлення здобули своє яскраве відображення і були сформульовані ще за часів античності: «Купа», «Лисий», «Стріла, що летить».

Екзотичні слова автор бере у Л. Керрола – (у багатьох критиків можна зустріти таке позначення, як «ефект Керрола»). У свою чергу, екзотичні слова, які автор називає езотеричними, позначають здебільшого порожні слова і їх можна поділити на: езотеричні імена – це слова першого ступеня, функція яких полягає в координуванні двох неоднорідних серій й «слова-бумажники» – слова другого ступеня, функція яких в розгортанні серій. Екзотичні слова: Снарк (нечуване ім'я і небачений монстр), Бармаглот (фантастичне ім'я, небаченого чудовиська); (Бармаглот – «говорить+есть», Снарк=Snark=shark+snake= «акула+змея»). Ж. Дельоз вказує на аналогію між

езотеричним іменами і власними іменами: ті й інші можна ввести у вжиток, тільки потрібно зробити вказівку – «Це – Х», «Це – Вася». «Слова-бумажники» мають теж «керролівське» походження і полягають в наступному: кожна частина віртуального слова означає його іншу частину і виражає першу, тобто вони є джерелом альтернативи («злопасный» = «злой-и-опасный» чи «опасный-и-злой»). Кожна віртуальна частина подібного слова означає смисл другої частини чи виражає другу частину, яка, у свою чергу, позначає першу. В рамках однієї й тієї самої форми все слово цілком висловлює свій власний смисл й тому постає у якості нонсенсу.

Висновок. Отже, як ми бачимо, думки «постмодерністського парадоксиста» різко розходяться з загальноприйнятими точками зору на смисл. Дійсно, деякі моменти його філософування є запаморочливими. Тасмниця смислу прихована в тому, що він поєднує людину зі світом, є посередником у творчій, дієвій, пізнавальній активності людини, спрямованої на розуміння і зміну світу. Смисл – посередник між свідомістю людини і світом. Подвійність його сутності полягає у тому, що він, з одного боку, є квінтесенцією людської активності, згустком людського духу, інтелекту мислячої людини; а з іншого боку, смисл завжди спрямований на світ, адже саме в смислах (проекти, замисли) змінюється світ.

Смисл перебуває у мовному вираженні (відчуження від людини у формі думок). Ми схоплюємо смисл у реченнях, але це лише миттєвість, що схожа на розпечену речовину, що трансформує сама себе, адже слідом йде момент відчуження, відокремленості. А формами породження смислу є безглуздя, абсурд та нон-сенс (не лише як джерело його формування, але й як мапа розгортання та висотування).

Література:

1. Делез Ж. Критика и клиника / Жиль Делез – Спб. : АХИОМА, 2002. – 240 с.
2. Делез Ж. Логика смысла / Жиль Делез – Екатеринбург : [б. вид.], 1998. – 480с.
3. Йосипенко О. М. Трансформація категорії сенсу та світу у феноменології Жана-Люка Нансі / Йосипенко О. М. // МУЛЬТИВЕРСУМ. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури. – 2005. – №50. – С. 8-24.
4. Кравец А. Теория смысла Ж. Делеза: pro и contra / А. Кравец // Логос. – 2002. – №4(49). – С. 211-241.
5. Кузнецов В. Н. Историко-философский балаган «постмодернизма» («Театр масок» Жили Делеза) / В. Н. Кузнецов // Философия и общество. – 2000. – №4(21). – С. 114-134.
6. Кутырев В. А. Пост-пред-гипер-контр-модернизм концы и начала / В. А. Кутырев // Вопросы философии. – 1998. – №5. – С. 135-143.
7. Кутырев В. А. Философия иного, или Небытийный смысл трансмодернизма (Ч.І) / В. А. Кутырев // Вопросы философии. – 2005. – №7. – С. 21-34.
8. Кутырев В. А. Философия иного, или Небытийный смысл трансмодернизма (Ч.ІІ) / В. А. Кутырев // Вопросы философии. – 2005. – №12. – С. 3-20.
9. Маркова Л. А. Философия из хаоса. Ж. Делез и Ф. Гваттари о философии / Л. А. Маркова // Вопросы философии. – 2002. – №3. – С. 147-164.
10. Фуко М. Рождение клиники / М. Фуко – М. : Смисл, 1998. – 310 с.
11. Фуко М. Theatrum philosophicum // Делез Ж. Логика смысла / Мишель Фуко – Екатеринбург : б. в., 1998. – С. 441-473.
12. Sasso R. Vocabulaire de Gilles Deleuze / Robert Sasso – Vrin : Noesis diffusion., 2002. – 376 p.

Annotation

Goncharenko K. S. «Nonsense», absurd and «non-sense» in the «theory of meaning» **G. Deleuze**. The article analyzes the labor G. Deleuze, covering issues of meaning in its relation to the absurd non-sense. The author found that the «absurd», «non-sense» and «nonsense», by G. Deleuze, is not devoid of meaning, but rather is its source.

Keywords: «theory of meaning», meaning, «absurd», «non-sense», «nonsense», «exotic words», «super-being» (aliquid), «depth», «surface», an event (such as «co-existence»).

Шушкевич Є.М.

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

“ЩО ТАКЕ ФІЛОСОФІЯ?” - ІНТЕРПРЕТАЦІЯ БАЧЕННЯ ЛЮДВІГА ВІТГЕНШТАЙНА

Стаття присвячена аналізу розуміння філософії Людвігом Вітгенштайном. В статті показується, що на думку філософа, невірно розуміти філософію, як науку, чи як певну теорію. За Людвігом Вітгенштайном філософія це свого роду діяльність, яка спрямована на прояснення наших думок, і виконує терапевтичну функцію. Також показано, що розуміння суті філософії Людвігом Вітгенштайном та представниками логічного позитивізму суттєво відрізняється.

Ключові слова: філософія, метафізика, наука, діяльність, філософ, метод, терапія.

Здавалося б, ми вивчаємо історію філософії, і говоримо що філософія з'явилася більше двох тисяч років тому. Але й сьогодні питання: “що таке філософія?” залишається актуальним. Мабуть, кожен великий філософ ставив перед собою таке ж запитання. (Хосе Ортега-і-Гассет, Бертран Рассел, Жиль Делльоз, Фелікс Гваттарі, та ін.) При чому питання ставиться, як “що таке філософія?”, а не, наприклад, “що таке філософія сьогодні?”... Не обійшов це питання стороною й Людвіг Вітгенштайн. Хоча він і не написав роботи під назвою “що таке філософія?”, займаючись нею, він не міг не відповісти на це запитання.

Аналіз публікацій та досліджень.

На сьогоднішній день у вітчизняному історико-філософському дискурсі з даної проблеми вже існують певні дослідження.

Зінаїда Сокулер в своєму курсі лекцій “Людвіг Вітгенштайн і його місце в філософії ХХ ст.” [10] одну з лекцій свідомо присвятила розумінню філософії Людвігом Вітгенштайном (Лекція 7. Вітгенштайн про філософію і філософську діяльність.) В цій лекції автор показує, що для того щоб адекватно зрозуміти будь-який вітгенштайнівський афоризм, замітку, потрібно бачити їх у зв'язку з цілісним образом вітгенштайнівської філософії. Якщо не дотримуватися цієї умови, то можна неадекватно зрозуміти позицію філософа, щодо багатьох питань, в тому